

תוכן עניינים

מבוא 1

זכות השוויון ושוויון הזדמנויות בעבודה 1

2.1 שוויון הזדמנויות 3

2.2 חוקי שוויון 3

חוק שוויון הזדמנויות בעבודה 6

3.1 היסטוריה חקיקתית 7

3.2 הוראות החוק 8

נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה 8

4.1 כללי 8

4.2 תפקידים, סמכויות ותחומי פעילות של הנציבות 9

4.3 השפעת איסורי אפליה 13

4.4 תרומת הנציבות הלכה למעשה 15

הנציבות והתדיינויות משפטיות 17

סיכום 20

ביבליוגרפיה 22

תרומת נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה

על אפליה על רקע לאום בישראל

מבוא

מדינת ישראל הינה מדינה "מושטתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונם של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות"¹ – קרי מדינת רווחה הדואגת לזכויות חברתיות בסיסיות של כלל אזרחיה – זכויות שנועדו להבטיח קיום בכבוד ואפשרות לקבלת שירותים אלמנטריים כדוגמת חינוך, בריאות, תעסוקה ועוד.²

כמדינה שמבוססת על ערך השוויון, חלק לא מבוטל מתקציב מדינת ישראל מוקדש לטובת שירותים חברתיים. ואולם, למרות זאת, בעשורים האחרונים קיימים קולות הטוענים שהתפתחות מדינת ישראל כמדינת רווחה נבלמה והמדינה אף נסוגה מאחריותה לאזרחיה.³ קול זה הלך והתעצם עד שבשנת 2011, לנוכח תחושת אי צדק חברתי וחוסר שוויון, קמה מחאה חברתית אשר הולידה את דו"ח ועדת טרכטנברג (להלן: "דו"ח טרכטנברג"). דו"ח זה קבע, בין היתר, כי על מדינת רווחה להציב יעדים חברתיים, להגדיל את התעסוקה ואף **לפעול לשילוב קבוצות מופלות במסגרות העבודה**, לעשות להקטנת העוני ואי השוויון, וכן ליצור מערכת לאכיפת חוקי המגן של משפט העבודה, כן זאת באמצעות משרד התמ"ת על ידי הטלת קנסות על מעסיקים שיפרו הוראות חוק אלה.⁴

בין הזכויות הבסיסיות והמרכזיות במדינת רווחה נמנית הזכות לשוויון הזדמנויות בעבודה אשר אחד המנגנונים המרכזיים להבטחתה הוא **נציבות שוויון ההזדמנויות בעבודה** (להלן: "הנציבות").

בעבודתי זו אבקש להגדיר את המושגים זכויות, שוויון ושוויון הזדמנויות בעבודה, זאת כהכנה לסקירת חוקי המגן של משפט העבודה בישראל – חוקים אשר שמו להם למטרה להבטיח את ערך השוויון בישראל. אציג את **חוק שוויון הזדמנויות בעבודה**⁵ (להלן: "חוק שוויון הזדמנויות"), חוק אשר מכוחו הוקמה נציבות שוויון ההזדמנויות בעבודה. אערוך סקירה של ההיסטוריה החקיקתית של החוק ושל הוראותיו, אציג את חזון הנציבות, תפקידיה, סמכויותיה ותחומי פעילותה. אפרט את המנגנונים השונים באמצעותם פועלת הנציבות והדרכים השונות בהם יכולה הנציבות לפעול. כמו כן אציג את הכלים העומדים לרשות הנציבות על מנת להשיג את המטרה לשמה הוא נוסדה ולהגשים את ערך השוויון בשוק בעבודה הישראלי.

¹ הכרזה על הקמת מדינת ישראל, ע"ר התש"ח 1

² Yaakov Kop "Personal Social Services" Policy research 2007 (183)

http://taubcenter.org.il/wp-content/files_mf/e2006_welfare.pdf

³ א. אבירם, ג'. גל, י. קטן "עיצוב מדיניות חברתית בישראל: מגמות וסוגיות" מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל ירושלים, תשס"ז – 2007 (19-11).

⁴ דוח טרכטנברג, עקרונות למדיניות הכלכלית- חברתית. <http://hidavrut.gov.il/content/4257>. מעניין לציין שדו"ח זה אינו עוסק מפורשות באפליה על רקע לאום אלא הדו"ח כולל פרק על אפליה של המגזר החרדי ופרק העוסק בשילוב נשים ערביות (דו"ח הועדה בעמ' 60, 131).

⁵ חוק שוויון הזדמנויות בעבודה, תשמ"ח – 1988, ס"ח 38

לבסוף, ואף אנסה לעמוד על השפעת איסורי האפליה במשפט העבודה תוך שימת דגש על נושא **האפליה על רקע לאום** ועל תרומתה של הנציבות הלכה למעשה למניעת אפליה בכלל ואפליה על רקע לאום בפרט.

זכות השוויון ושוויון הזדמנויות בעבודה

הזכות לשוויון הינה למעשה זכות חברתית הנמנית על זכויות אדם.

"**זכויות אדם**" הינו מושג חדש יחסית בהיסטוריה של האנושות. ראשיתו של מושג זה בהומניזם המודרני ובתורות המדיניות של המאה השמונה עשרה. זכויות אדם מוקנות לאדם באשר הוא אדם, מכוח טבעו וכבודו האנושי, זאת ללא קשר או תלות בכוחו של שלטון כלשהו. בין זכויות אלה נוהגים למנות את הזכות לחיים, הזכות לחירות ולרכוש (קניין), כזכויות ה'טבעיות' של כל אדם כלפי כל שלטון⁶.

נהוג לחלק את הזכויות הנ"ל לשלוש קטגוריות: זכויות טבעיות, זכויות פוליטיות וזכויות חברתיות.

הזכויות הטבעיות - עליהן עמד ג'ון לוק - מנו תחילה בעיקר את הזכות לחיים, הזכות לחירות והזכות לקניין. זכויות אלה הורחבו בהמשך לזכויות נוספות (חופש העיסוק, חופש הדת, חופש המצפון, חופש הביטוי ועוד) עד שבמאה השבע עשרה והשמונה עשרה, לאחר מהפכות גדולות, הן נכללו במסמכי היסוד של המדינות. כך למשל כללה מגילת הזכויות (Bill Of Rights) באנגליה שלאחר המהפכה המפוארת ב - 1689 את שלוש הזכויות הראשונות לעיל וכך גם החוקה בארה"ב ובצרפת⁷.

זכויות פוליטיות או זכויות האדם כאזרח במדינתו (זכויות אזרחיות) הינן זכויות טבעיות שאין בסמכות המדינה לשלול או לפגוע בהן בלי הצדקה (ביניהן הזכות לבחור ולהיבחר לרשויות השלטון, הזכות להתאגד פוליטית, זכות האזרח למתוח ביקורת על השלטון ועוד)⁸.

הקטגוריה השלישית הינה של זכויות חברתיות – זכויות המתייחסות להיבטי רווחה שונים ותכליתן להבטיח צרכי חיים בסיסיים (לדוג' הזכות לבריאות, הזכות לחינוך, הזכות לעבודה

⁶ רות גביון "דרך ארץ דת ומדינה, אסופת מאמרים והרצאות בנושא יהדות, שלטון וערכים דמוקרטיים" ירושלים תשס"ב,

עמודים 97-107, <http://www.daat.ac.il/daat/eizrachut/demokratia/zhuyot-2.htm>

⁷ שם

⁸ שם.